

WELKE ROL VERWACHT HET HBO VAN STUDENTEN?

Fiona Veraa

4 december 2018

f.p.e.veraa@hva.nl

www.hva.nl

Lectoraat kansrijke schoolloopbanen ©

PROGRAMMA

12:45 Opening Mahutin Awunou & Sameha Bouhalhoul (moderators)

12:50 Presentatie Fiona Veraa

13:30 Dialogsessie met o.a. Rick Wolff, Mick Matthys en Aminata Cairo

14:30 Plenaire afsluiting moderators

15:00 Einde en afsluiting met koffie/thee en zoetigheden

SKC

MOOC

BSA

MINOR

OER

WAT IS ER NODIG OM DE STUDENTENROL SUCCESVOL IN TE VULLEN?

- Welke kennis, vaardigheden, houding, gedrag & strategieën verwacht het hbo?
- In hoeverre, hoe en door wie wordt die rol in het hbo geëxpliciteerd?
- Wordt de rol voldoende duidelijk voor de studenten?
- Hoe proberen ze de (eventuele) afstand tot deze rol te overbruggen?
- Zijn er verschillen tussen eerstegeneratiestudenten / niet eerstegeneratiestudenten vwb:
 - Mate waarin de rol past
 - Manier waarop de rol wordt opgepakt & eigengemaakt?
- Hoe kijken docenten en studenten aan tegen manieren om studenten te helpen hun weg te vinden in het hbo, de ondersteuning die daarbij nodig is voor studenten en docenten en de vraag hoe, wanneer en door wie die ondersteuning geleverd zou moeten worden (dialogosessie).

Rol bij de start

Begrip/verwachtingen + beheersing
Afstand tot benodigde studentenrol

Socialisatieproces

Beoogde hbo-studentrol

- Definiëring rol
- Verheldering rol
- Helderheid verschillende actoren
- Verschillende opvattingen en verwachtingen van actoren

SKC, Open dagen / proefstuderen/
Introductiedagen 'anticiperende
socialisatie'

Explicitering rol: zenden/ontvangen

HBO Praktijken/ 'socialisatieregime'

Explicitering rol: zenden/ontvangen

Mate inductie & scaffolding

Ondersteuning, uitdragen, teach what you preach

Ontwikkelingsproces van scholier/leerling naar hbo-student

student

Rolverwachting & rolopvatting

Roloefening & rolontwikkeling

Rolbeheersing & rolmeesterschap

Rolexplicitering

Wat is de hbo-studentenrol?

- theorie
- studenten
- docenten

Rolinductie

Hoe wordt de rol geïntroduceerd?

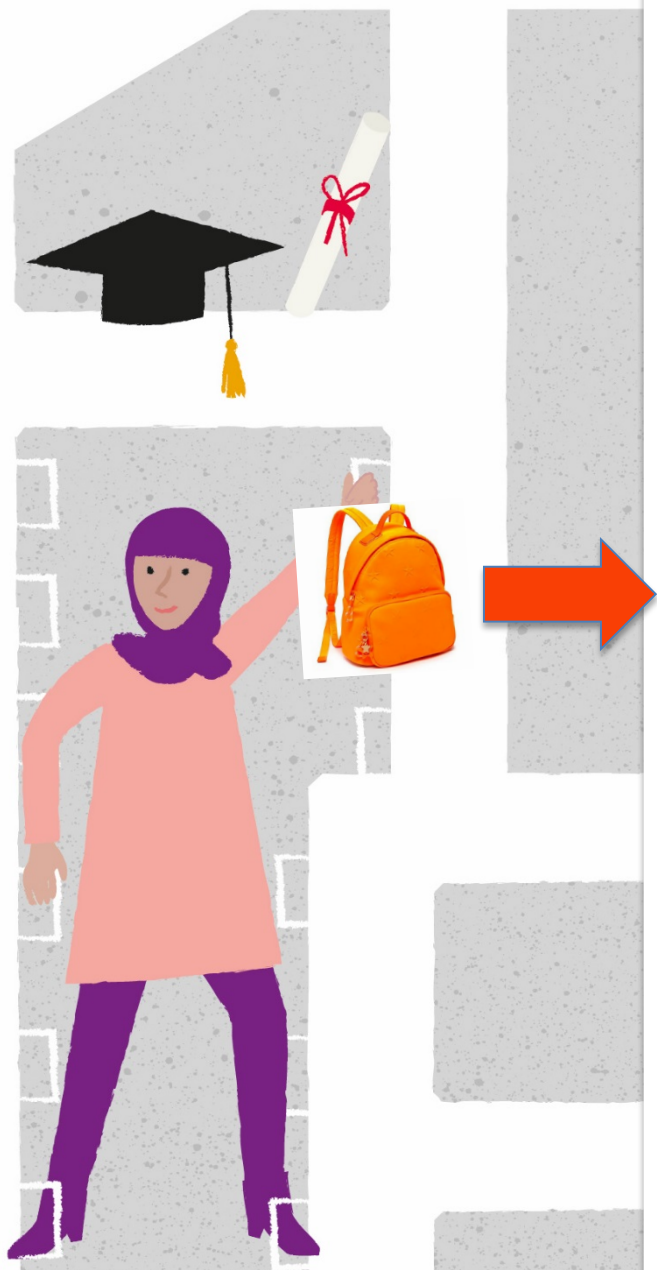
- wie / wat
- wanneer
- hoe

Rolondersteuning

De tools om de rol te leren beheersen?

- wie / wat
- wanneer/hoe

Instellingscultuur en institutionele habitus HBO

Academic Capital
(Winkler & Sriram, 2015)

Ondersteunende netwerken

Navigatie van hbo & hbo know-how

Overwinnen barrières

Toegang tot betrouwbare informatie

Verwachtingspatroon (van familie) over studieloopbaan

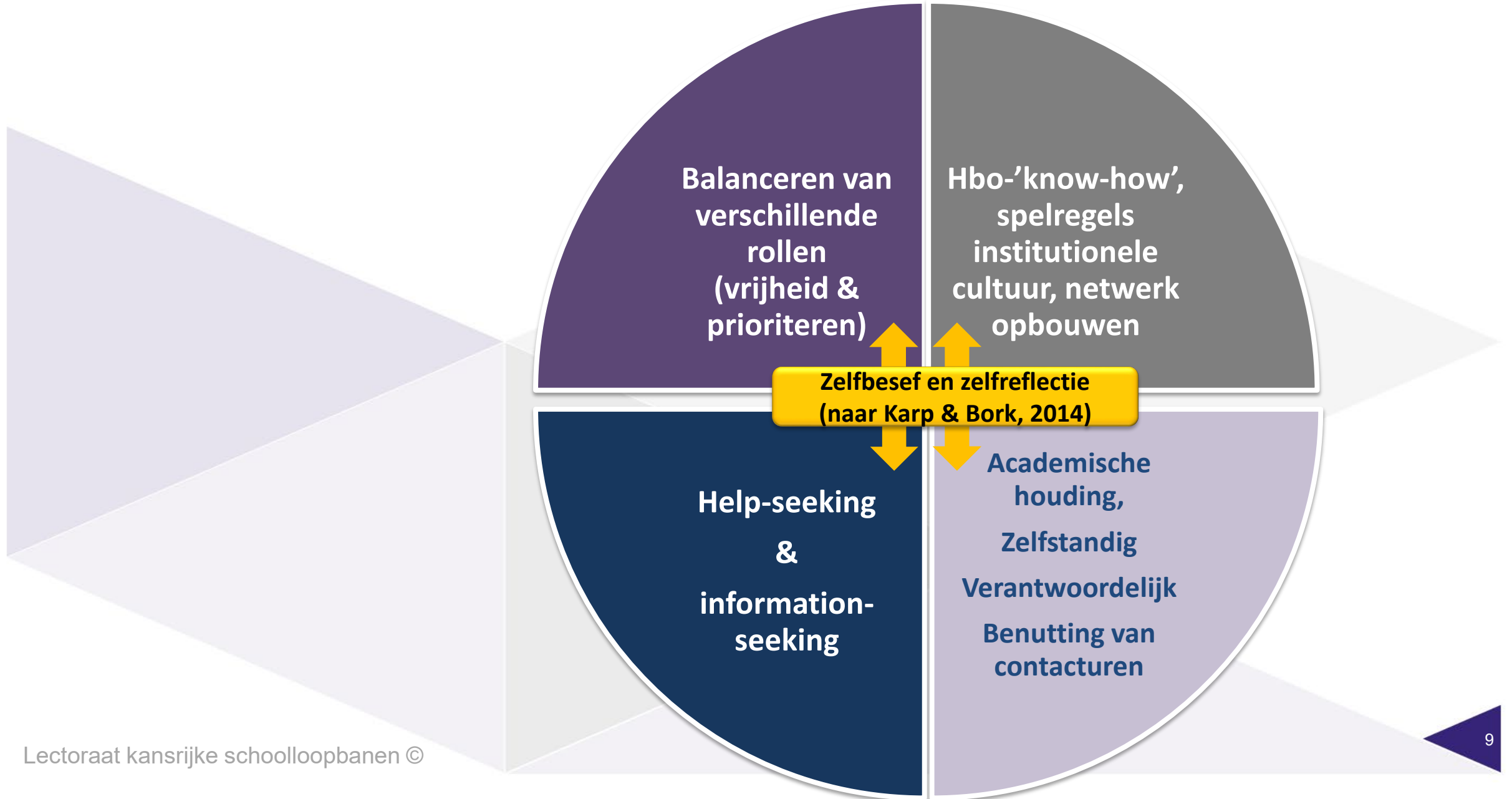
Schoolbevorderend gezins- & taalklimaat

HET VINDEN VAN DE ROL VAN HBO-STUDENT (NAAR COLLIER EN MORGAN, 2008)

- De roloverwachtingen kennen en begrijpen
- Weten hoe te beantwoorden aan de verwachtingen
- Weten wat de consequenties zijn wanneer dit niet gebeurt

DE HBO-ROL, ANDERS DAN DIE VAN LEERLING/SCHOLIER

“ZELFSTANDIG ZIJN VATTE IK OP ALS: ALLES ZÉLF OPLOSSEN”

Help-seeking
&
information-
seeking

“Op de open dagen en tijdens het proefsturen hoorde ik wel dat je zelfstandig moet zijn op het hbo. Ik snapte in het begin eigenlijk niet goed wat dat dan precies inhield. Ik dacht dat je het vooral zelf in je eentje uit moet kunnen zoeken. Achteraf gezien ben ik toen te lang blijven doormodderen in mijn eentje. Ik had eigenlijk iemand nodig die me uit de klei kon trekken.”

***Weten wat je nodig hebt,
wat voor hulp en wanneer
(probleem (h)erkennen)***

**Help-seeking
&
information-
seeking**

***Weten hoe je je hulpvraag
moet uiten (skills) en weten
waar hulp te krijgen is***

***Een positieve houding tov
hulp vragen en dan ook echt
actie ondernemen, het doen!
(proactieve houding)***

***En ook nog eens op tijd aan
De bel trekken, niet voordat
het te laat is.***

Rolverwachting
& rolopvatting

Verwachtingspatroon (van familie) over studieloopbaan

Schoolbevorderend gezinsklimaat

Hbo-'know-
how',
spelregels
institutionele
cultuur,
netwerk
opbouwen

1^E-GEN*: 'IK WAS OP MIJN HOEDE'

“Om eerlijk te zijn was ik heel bang voor de introductiedag, dat er racistische mensen tussen zouden zitten, daar had mijn familie mij al op gewezen, dus **ik was al een beetje op mijn hoede daarvoor.**”

1^e-gen=student waarvan de ouders niet hebben gestudeerd aan een HO-instelling

Rolverwachting
& rolopvatting

Verwachtingspatroon (van familie) over studieloopbaan

Schoolbevorderend gezinsklimaat

Hbo-'know-
how',
spelregels
institutionele
cultuur,
netwerk
opbouwen

NIET 1^E-GEN: DAT MAAKTE HET WAT MINDER ENG

“Mijn moeder is advocaat en ze heeft me erg geholpen met wat ik kon verwachten, hoe ik me moest opstellen, daar heeft zij mij heel veel in geholpen. Dat was heel erg belangrijk voor mij. Het was fijn dat ik mensen kende die er ervaring mee hadden, dus dat maakte het ook wat minder eng in ieder geval.”

Rolverwachting
& rolopvatting

1^E-GEN: 'GEEN VRIENDEN MAKEN OP HBO'

“Ik kwam in augustus met de intentie om absoluut geen vrienden te maken, heel raar, terwijl ik nu gewoon geweldige meisjes heb ontmoet. Ja dat was echt een heel groot ding, geen vrienden maken. Ik had al twee goede vriendinnen op de middelbare school, die ik nu ironisch gezien eigenlijk niet meer spreek, ja. Echt heel erg.”

Rolverwachting
& rolopvatting

1^E-GEN: PARTICIPATIE

“Het duurde lang voordat ‘ik er in kwam’. In het begin keek ik de kat uit de boom. Observeren. Hoe alles in elkaar zat. De verhoudingen tussen studenten, en met de docent. Ik durfde nog niet te participeren. Gewoon kijken. Gewoon wel meedoen met de lessen, maar niet actief.”

Rolverwachting
& rolopvatting

1^E-GEN: ZICH OP DE VLAKTE HOUDEN

“De eerste weken was ik stil, want ik luisterde eerst wat de andere studenten vroegen. Ik moest eerst wennen hoe ik vragen kon stellen. Misschien was ik ook een beetje bang dat mensen mij zullen uitlachen voor m’n Nederlands. Ik stelde nauwelijks vragen aan docenten of pas aan het einde, als alle studenten weg waren.”

GROTERE 'ROLSPANNING' VOOR EERSTEGENERATIESTUDENTEN?

Brands (1992, p.120) “[...] op de achtergrond speelt steeds het besef van een tekortschietend cultureel kapitaal. Er is de angst dat als je een al te geprononceerde opstelling kiest, je wat dat betreft door de mand valt. Het is dus beter je enigszins gedeisd te houden.”

VERSCHIL TUSSEN LEERLINGROL EN STUDENTENROL

“Een verschil met het toeleverend onderwijs is dat de aangeboden lesstof op het hbo niet ‘hapklaar’ is om het direct op te slaan als kennis. Een student moet actief aan de slag gaan met de stof, waarbij ze als kritische lezer zelf de informatie op waarde proberen schatten en de kern uit de stof halen. Ik verwacht dan ook dat ze hun mening kunnen geven en niet klakkeloos aannemen wat de docent er over heeft te zeggen”. (Docent)

NIET-1^E-GEN: 'HET LAAGJE ERONDER'

“Mijn moeder ging mee naar de open dagen. Zij was altijd mee qua ondersteuning. “Dit is wat er van je verwacht wordt”. Ze heeft daar een goede kijk op, ze is docent en ze zegt hoe ze het bij haar eigen studenten ziet. Ik snapte dan ‘het laagje eronder : dat je niet alleen informatie leest, maar dat je weet, mmm, dit is het nou misschien *écht*.”

Hbo-’know-how’,
spelregels
institutionele
cultuur,
netwerk
opbouwen

1^E-GEN: “ZE BEGRIJPEN HET HBO NIET”

- “Ja, mijn ouders zijn wel trots op me, maar ik praat niet echt over mijn studie. Ook niet met de studiekeuze. Ik kan die gesprekken niet echt voeren. Ze hebben zoiets: “Als je er later maar een goede baan mee kan vinden, want er moet wel brood op de plank”.
- “Mijn moeder probeert heel erg mee te leven, maar ze zal het nooit écht begrijpen. Soms ziet ze iets veel erger dan het echt is. Bijvoorbeeld als ik moet gaan studeren. Dan heeft ze heel veel medelijden met me. Ze begrijpt niet alles.”

Hbo-‘know-how’,
spelregels
institutionele
cultuur, netwerk
opbouwen

PEERS & ERVAREN INVLOED OP DE STUDENTENROL

KNELPUNTEN PEER GROUP ROLINVULLING

“Een beetje kuddegedrag. Je moet je niet ineens heel braaf pro-actief opstellen in de les. Je moet hetzelfde doen wat de anderen doen, dat voel ik wel heel erg. Als iemand zich verschrikkelijk goed voorbereidt, nou... dan ben je wel een beetje raar’.

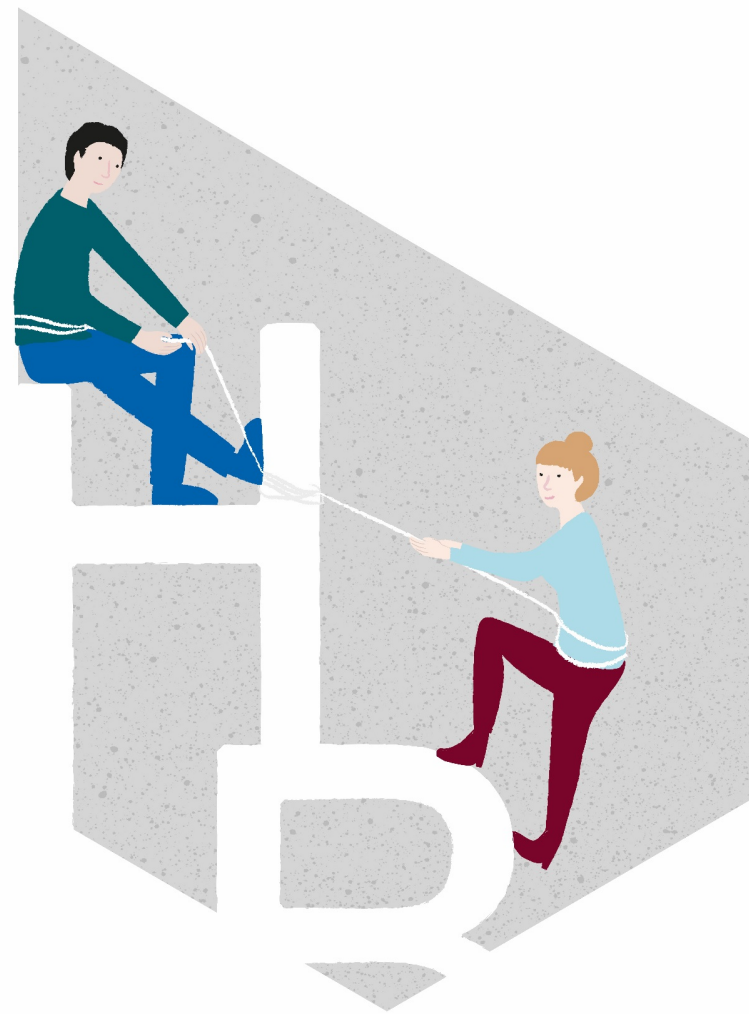
(Docent)

KNELPUNTEN PEER GROUP ROLINVULLING

“De cultuur in de klas is wel een beetje van onverschilligheid uitstralen. Ze hebben een houding van ‘het boeit me niet’. Ja, het is een hele rare houding. Op een gegeven moment kom je er achter dat ze thuis wél hard studeren. Alleen laten ze dan zien alsof ze dat niet doen. Dat doe ik zelf ook. Ik zeg van: “Nou, ik had vanmiddag weer drie uur de tijd om huiswerk te maken, maar ik heb het niet gedaan.” (1e-gen)

Verwachtingen docenten:
proactieve houding

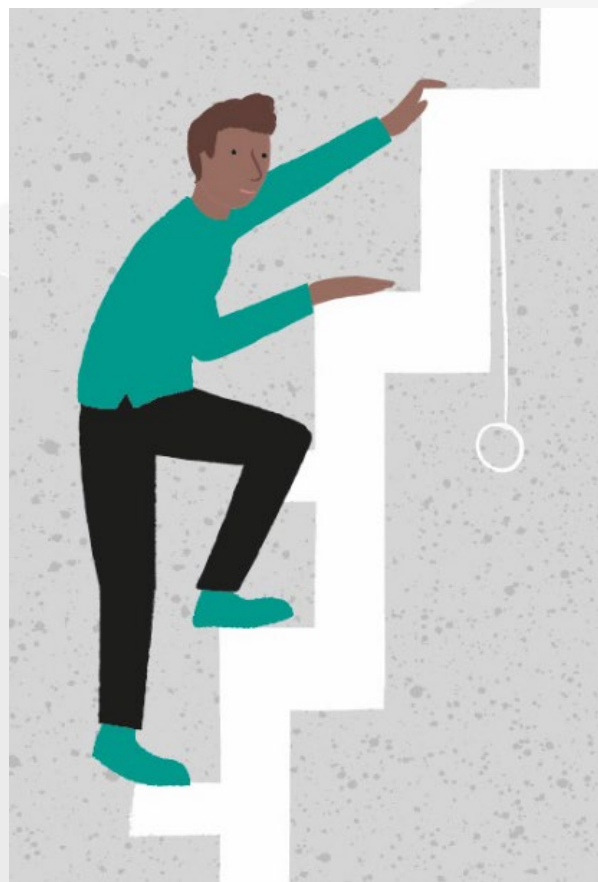

Academische
houding,
Zelfstandig
Verantwoordelijk
Benutting van
contacturen

Verwachtingen peers
“Niet te ijverig”

VERSCHILLENDE OPVATTINGEN OVER STUDEREN TUSSEN DOCENTEN EN STUDENTEN

Incongruentie
rolopervattingen

.....en
rolverwachtingen

BOTSINGEN

- Rolopvatting
 - Student van zichzelf
 - Docent van zichzelf
- Rolverwachting
 - Student van docent
 - Docent van student

ROLOPVATTING STUDENT (1^E-GEN)

Nee, voor extra/curriculaire activiteiten heb ik geen tijd.

Zou je dat wel willen?

Misschien volgend jaar, dat het iets is?

Weet je welke activiteiten er zijn voor studenten?

Nee. Nee....

En hoe moet je daar achter komen?

Ten minste er was een studievereniging, ja maar, dat zijn meer van die borrels en dat soort dingetjes, en daar ben ik niet echt van.

Nee. Je zegt borrels en zo, maar wat is nog meer een functie daarvan?

Waarschijnlijk sociale contacten leggen, ja.

Hoe ga je dat doen? Hoe ga je je netwerk onderhouden en uitbreiden?

Ik vind dat ik sowieso al genoeg sociale contacten heb nu, met mijn vriendinnen.

ROLOPVATTING NIET 1^E-GEN:

“Klasgenoten van mij zijn voorzitters van de studievereniging. Ik haak vaak aan. Zij gaan echt door met de opleiding, die helpen je er toch doorheen. Van de tweede- en derdejaars studenten hoor ik hun ervaringen. Dat vind ik heel leuk van de studievereniging.

Hoe helpt jou dat verder?

Ik krijg een betere beeldvorming wat ik uiteindelijk ga doen. Dan weet ik wat er in jaar 2 gaat gebeuren, dat ik nu vooraf weet: “Oh ja, dat hebben ze zo meegedeeld.” Dus dat helpt wel.

CONFLICTERENDE ROLVERWACHTINGEN

Balanceren
van
verschillende
rollen
(vrijheid &
prioriteren)

Inter - Rolconflict

Student

Ik moet een paper schrijven

Werknemer

Ik ben ingeroosterd

Mantelzorger

Ik moet voor mijn moeder zorgen

Jehova's getuige

Ik moet langs de deuren

ZE MOETEN HUN STUDIE TOCH OP ÉÉN ZETTEN

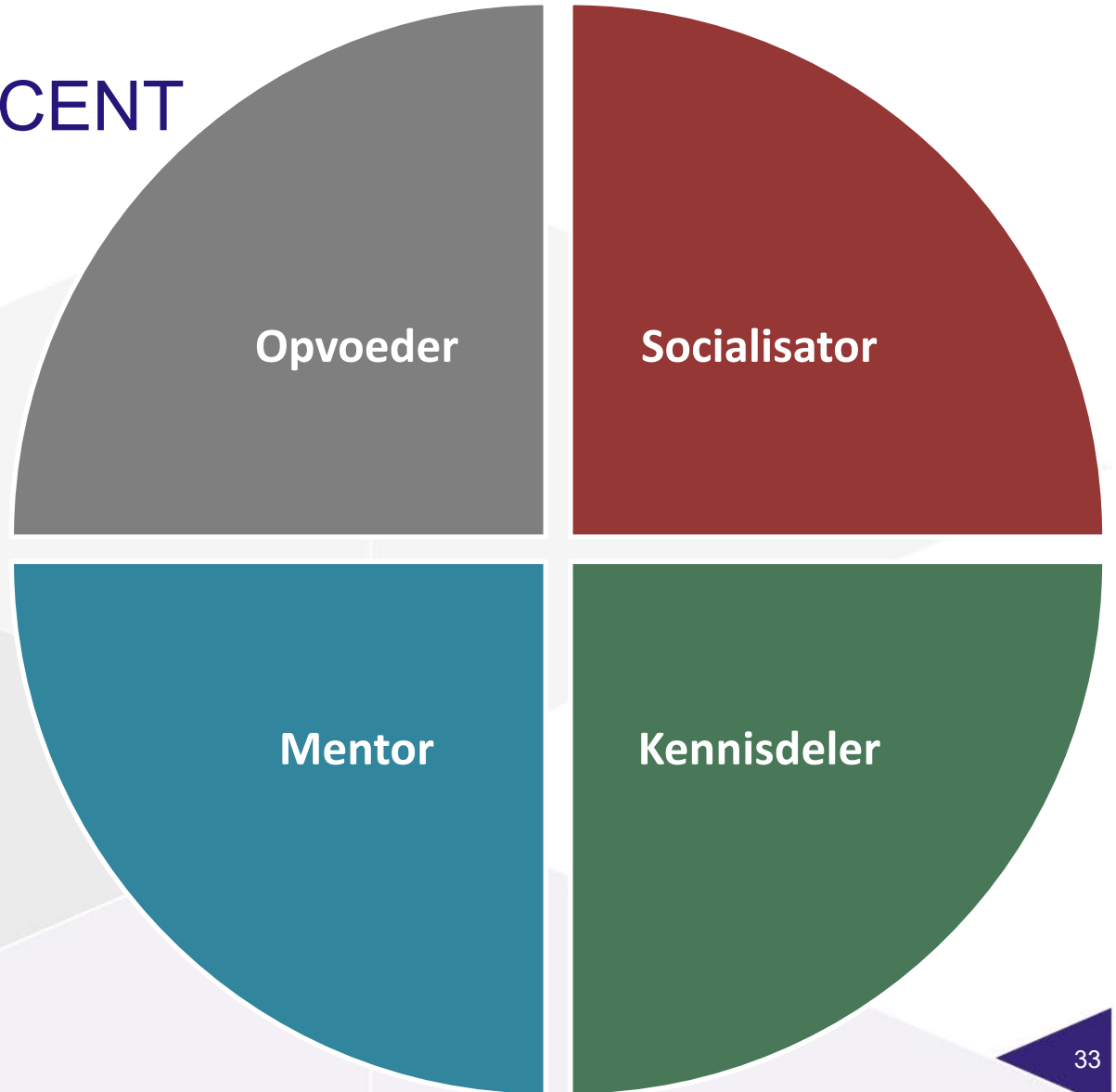
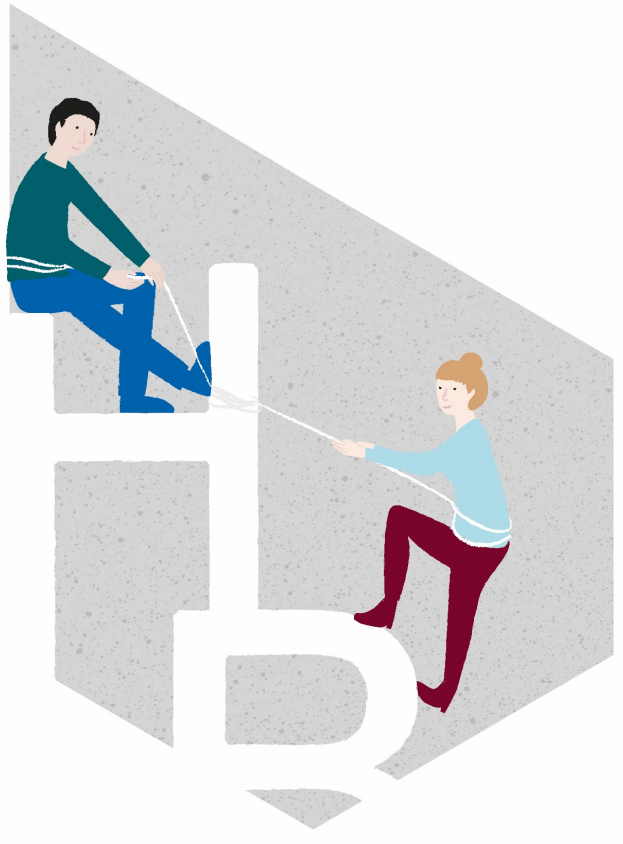
“Het leven zit vol met bijzondere omstandigheden. Als je hier op het hbo bent moet je daarin kunnen functioneren. Ze moeten hun studie op één zetten op de prioriteitenlijst. Ik toon begrip voor ze, dat er een kind is of wat dan ook, maar ik ga niet toelaten dat ze mijn les saboteren door die bijzondere omstandigheden.” (Docent)

**Balanceren
van
verschillende
rollen
(vrijheid &
prioriteren)**

BOTSINGEN

- Rolopvatting
 - Student van zichzelf
 - Docent van zichzelf
- Rolverwachting
 - Student van docent
 - Docent van student

VERSCHILLENDE ROLLEN DOCENT

WAAR LIGT DE BAL?

“Op het hbo ligt de bal toch echt bij de student. En als hij die bal niet oppakt, dan wordt het gewoon heel lastig”. (Docent)

ROLOPVATTINGEN VERSCHILLEN PER DOCENT

“Een docent moet wel die professionele ruimte hebben om het op zijn eigen manier te doen, anders kom je aan de authenticiteit van de docent.

Terwijl ja,...het is wel onduidelijk voor de student. Want als hij bij de één vraagt wat er in de studiehandleiding staat over de deadline dan krijgt hij een ander antwoord dan dat hij bij die andere docent krijgt.

Dus die student komt dan ook in die verwarring terecht, in een spagaat, van: “Ja maar wat, wat is het nou?” Dus dat vind ik altijd wel een lastige.”

AANGELEERDE HULPELOOSHEID

D1 “Ik heb net zoals jij een transformatie doorgemaakt van een zeer hulpvaardige docent die alle vragen beantwoordt naar: “Beste student, kijk eens in de studiehandleiding”.

Het zou fijn zijn als we in grote lijnen daarin overeenstemmen als docententeam.”

D2 “Ja, ik mis het ook hoor [die afstemming].”

D3 “Veel docenten faciliteren te veel en daarmee creëer je **aangeleerde hulpeloosheid** bij studenten”.

A photograph showing a group of people in a meeting. In the foreground, a woman with curly hair is looking towards a man with grey hair who is speaking. Other people are visible in the background, including a man with glasses on the left and another man on the right. The setting appears to be a modern office or meeting room with large windows and computer monitors.

I: “Weten jullie uit wat voor ‘een nest’ een student komt?”

D1 Nee, daar verdiep ik mij eigenlijk ook nooit in. Ik wil het eigenlijk niet weten.

D2 Ik wil dat juist wel weten....het opleidingsniveau van de ouders..

D3 Wat doe je daar mee dan? Bepaalt dat of je een student anders benadert? Als mentor heeft het ook mijn interesse, maar ik hoor hier collega's keihard zeggen "Het interesseert me geen zak, ze moeten hun cijfers halen en dat is het!".

DE DOCENT EEN ANDERE ROL TOEBEDELEN

“Sommige trekken helaas te laat aan de bel met hun hulpvraag, maar er zijn ook studenten die meteen alles bij de docent neerleggen. Zij komen bijna binnen met een contract in de hand van: **“ ik heb mijn geld betaald dus jij geeft mij een diploma”**. In plaats van: **“ ik ben hier om te leren en, ‘wat mis ik?’ en ‘wat kan ik ontwikkelen en wat is mijn rol hier’?**”

DE DOCENT EEN BEPAALDE ROL INDUWEN

D1

“Jij vertelt me wel wat ik moet doen’, dat is wat ik soms proef bij studenten’. Of ‘Jij lost al mijn problemen op.”

D2

“De **ouderrol** willen ze je induwen hè, “Mama doet m’n was en maakt m’n eten klaar”, zoiets. “Jij beschermt me als het moeilijk wordt. Dus ze zetten je wel een beetje het liefst in zo’n rol van “Jij zorgt voor mij en jij moet mij redden”. En dan denk ik het is niet *mijn* rol om de student uit zijn slachtofferrol te halen!”

TOEGESCHREVEN ROL VAN POLITIEAGENT

“Ik voel me soms net een politieagent als ik studenten uit de les stuur. Daar kan ik wel om huilen gewoon. Daar ben ik toch geen hbo-docent voor geworden! Ik worstel er zo mee hoe ik studenten in de juiste stand kan krijgen.” (Docent)

“JIJ GAAT MIJ NU BIJPRATEN”

- D1 “Goed, sommige studenten verzuimen hulp in te schakelen, maar er is ook een limiet hoeveel hulp je weer kan vragen.”
- D2 “In een halfuur even terughalen wat je de afgelopen vier weken....”
- D3 “En dát kan dus niet! Dat studenten afwezig zijn geweest en dat ze denken: “Jij gaat mij nu bijpraten”. Dát gebeurt dus niet, daar hebben we ook gewoon geen tijd voor. En dáár ben ik ook niet voor”

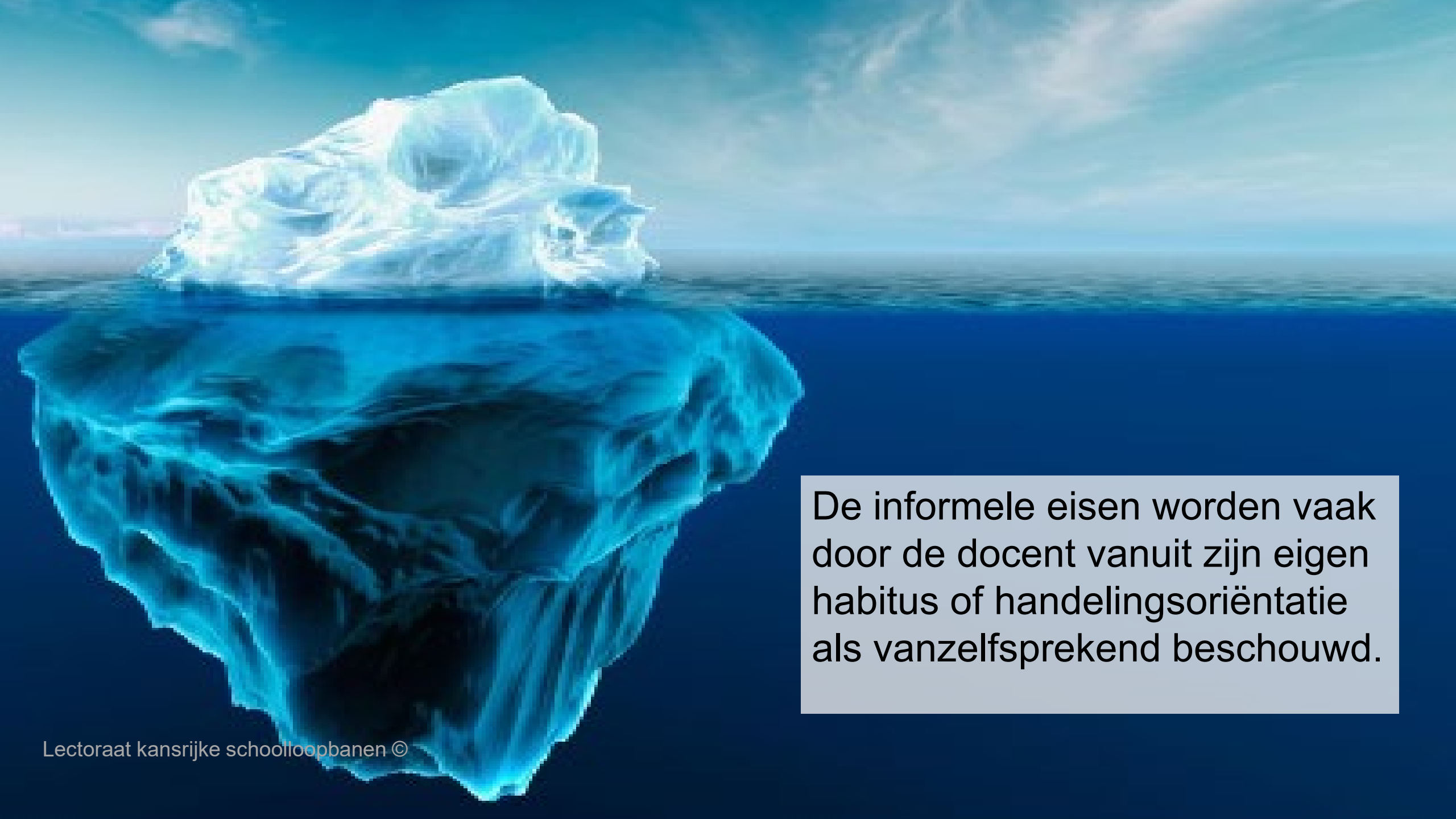

Het verborgen curriculum :

Wat verborgen zit in de vormgeving van het onderwijs alsook in het interactie- of communicatie patroon van het hbo (Bergenhengouwen, 1987).

De informele en impliciete eisen gaan vaak over een bepaalde studiehouding/leeropvatting, een bepaalde mentaliteit/instelling 'van de goede student' (Bergenhengouwen, 1987).

De informele eisen worden vaak door de docent vanuit zijn eigen habitus of handelingsoriëntatie als vanzelfsprekend beschouwd.

Het voldoen aan deze informele eisen wordt vaak niet expliciet onderwezen; een student heeft hier in eerste instantie geen kijk op, maar ervaart dit in de loop van het eerste semester door middel van aanvoelen, uitproberen en door schade en schande wijs worden (Bergenhengouwen, 1987).

“ZO ZIJN ONZE MANIEREN” (DOCENTEN)

- We hebben met elkaar een “Zo zijn onze manieren”. Dat ervaar ik ook, want ik herken het ook, want ik kom uit die cultuur, uit dat wereldje. En dan zie ik weleens studenten zitten in de klas en dan zie ik ze denken van “Waar gaat dit over?”
- “Wij hebben ook onze eigen normen en waarden als opleiding. Dat is helemaal niet verkeerd om die te delen vooraf. Met de eerste club studenten, want als je dus die normen, die manier van werken goed kent en weet wat wij écht van ze verwachten, dat helpt je om hier succesvoller te zijn denk ik. Dat doen we nu eigenlijk niet echt...”
- “Dus we vragen, vind ik ook, om succesvol te zijn, dat ze enigszins passen bij het referentiekader wat wij als WO-opgeleide Westerse mensen hier in grote lijnen hanteren. En je ziet gewoon, sommige studenten komen uit een achtergrond dat ze dat wél herkennen, maar sommigen komen ook uit een achtergrond dat ze mijn wereld nauwelijks herkennen”.

TUSSEN DE REGELS DOOR LEZEN

“Eigenlijk moeten ze doorhebben dat je sommige dingen leest, sommige dingen niet leest, dat je soms, als een docent zegt “Je moet de handleiding lezen” dat je dat serieus moet nemen. Dat je in andere gevallen dat helemaal niet serieus hoeft te nemen. Dat zijn allemaal een soort rituelen die we met elkaar hebben ontwikkeld”. (Docent)

PANEL: HERKEN JE HET EN HOE GA JE ERMEE OM?

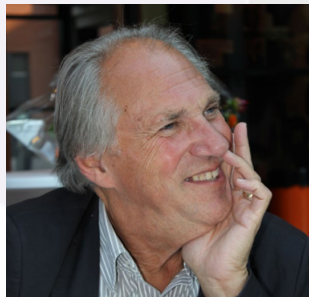
- Rick Wolff

- Aminata Cairo

- Mick Matthys

- Margie Kessler

- Freek van Aarst

- Jacqueline Kenkel

DIALOOG OVER DILEMMA'S

1. Hoe kunnen we wederzijdse verwachtingen beter op elkaar afstemmen (docenten onderling, studenten-docenten)?
2. Bestaat er zoiets als een institutionele habitus (normen en praktijken) en dien je als docententeam hierop te reflecteren?
3. Wat kun je er als team aan doen dat studenten zich hun rol makkelijker toe-eigenen?
4. Dat handelingsrepertoire wat je verwacht, hoe strak ben je daarin? Moeten ze het al meteen kunnen/weten bij binnenkomst? Gaan studenten dan uitvallen?

LITERATUUR

Bergenhengouwen, G. (1987). Hidden curriculum in the university. *Higher Education*, 16, 535-543.

Brands (1992) , 'Die hoeft nooit meer wat te leren '. *Levensverhalen van academici met laaggeschoolde ouders*. Diss. Universiteit van Amsterdam. SUN, Nijmegen.

Collier, P., & Morgan, D. (2008). Is That Paper Really Due Today? Differences in First Generation and Traditional College Students' Understandings of Faculty Expectations. *Higher Education*, 55, 425-446.

Karp, M. M., & Bork, R. H. (2014). "They never told me what to expect, so I didn't know what to do": Defining and clarifying the role of a community college student. *Teachers College Record*, 116(5), 1-40.

Winkler, C. & Sriram, R. (2015). Development of a Scale to Measure Academic Capital in High-risk Students, *The Review of Higher Education*, 38(4):565-587